

Deze bepalingen waren toch niet noodig, daar aan den anderen kant de wet toch ook voldoende optreedt tegen uitkeeringen in anderen vorm. Had men de Bankcommissie achteraf het gedeclareerde honorarium laten goedkeuren, dan had deze tevens de zekerheid gehad, dat de werkzaamheden zoo volledig mogelijk verricht zouden kunnen worden.

In het algemeen mogen ten behoeve van de Bankcommissie noch de oorsprong, noch de samenstelling, noch het mouvement der individuele depositorekeningen gecontroleerd worden, terwijl men wel moet nagaan of er geen gelden voor reclamedoeleinden, of ter beïnvloeding der openbare meening, enz., besteed zijn, behalve die welke als zoodanig verantwoord zijn. Kan dit dan niet over een van deze rekeningen loopen? En hoe zit het met verstrekte leeningen aan bestuurders of beheerders? In het algemeen gezegd: Is er een afdoende controle mogelijk: indien men een gedeelte der verantwoording niet in zijn werkprogramma betrekken mag? Welke accountant kan de verantwoordelijkheid daarvan aanvaarden?

Wat is de bedoeling der bepaling, dat de assistenten voor elk geval door den opdrachtgever erkend moeten worden, terwijl de reviseur in vollen omvang voor alle fouten en tekortkomingen van zijne assistenten verantwoordelijk is?

Hoewel volgens het hierboven aangehaalde, de afzonderlijke depositorekeningen niet gecontroleerd mogen worden, moet de reviseur alle bestuurders of beheerders, kennis geven van alle onregelmatigheden en inbreuken op de Bankwet, welke door de desbetreffende bank gepleegd zijn, maar dan moet hij toch weer alles controleeren. Deze tegenstrijdigheden vinden grootendeels hun oorsprong in het tweeledige doel, dat de wetgever zich voor oogen gesteld heeft, en waardoor een middel gevonden werd om de door de controle ontstane kosten op de banken af te wentelen. Zodoende werd het amphibie, accountant namens commissarissen enerzijds en namens de Bankcommissie anderzijds geschapen, en kreeg men een hinken op twee gedachten.

Ten slotte nog een van onze grootste bezwaren. Hoofdstuk II art. 20 par. 1 van de wet bepaalt, dat de controle minstens eenmaal per jaar moet plaats hebben, terwijl even verder art. 23 van hetzelfde Hoofdstuk den reviseur gebiedt, zijn veto in te stellen tegen de uitvoering van elke beslissing van de bank, welke een strafbaar feit uitmaakt. Dit kan een controleur, want dat is de bij deze wet bedoelde reviseur toch, nooit opgedragen worden, omdat de feiten eerst te zijner kennis kunnen komen, wanneer zij reeds sedert lang uitgevoerd zijn. Hier maakte de wetgever een groote organisatorische fout, omdat hij zich niet voldoende in de werkzaamheden van den reviseur kon indenken.

E. GOUDSMIT

DE VERVANGINGSWAARDE IN DE TALMUD

Weinigen zal het bekend zijn, dat in de oude Hebreeuwse litteratuur het beginsel van de vervangingswaarde voorkomt. Waaruit bestaat deze litteratuur?

In de eerste plaats noem ik de vijf boeken Mozes; deze vormen de grondwet van het Joodse volk. Vervolgens de verdere boeken van het Oude Testament, waarin hoofdzakelijk geschiedkundige feiten vermeld worden.

Naast de genoemde Mozaische Wet bestonden ook nog talrijke mondeling overgeleverde voorschriften.

Deze zijn omstreeks 200 na Chr. te boek gesteld door den geleerde Rabbi Jehuda Hammasie.

Deze geleerde had niet de bedoeling een godsdiensteodex samen te stellen, want allerlei bepalingen, die in zijn tijd niet meer van kracht waren, zijn ook in deze verzameling opgeno-

men. Men noemt deze verzameling Misjnah. Hier zij nog vermeld, dat deze overleveringen niet alleen betrekking hebben op religieuze gebruiken, maar ook civiel en crimineel recht bevatten.

In deze Misjnah worden de bepalingen opgesomd met de meningen van de diverse geleerden, maar de gronden, waarop die meningen berusten worden niet vermeld. Dit gaf aanleiding tot een bespreking en verklaring van de Misjnah. Gedurende drie eeuwen hielden de mannen van de wetenschap uit deze tijd zich hiermede bezig; de werken waarin deze besprekingen zijn opgetekend, zijn de Babylonische en Jeruzalemsche Talmud.

Voor zover de Talmud in dit artikel wordt aangehaald, geldt het de Babylonische.

Alvorens tot het eigenlijke onderwerp van dit artikel over te gaan, volge hier een korte beschouwing over het begrip rente in de Talmudische litteratuur.

* *

Het Hebreeuwse woord voor rente is nesjech of tarbiet; het eerste is afgeleid van nasjach, dat afbijten betekent: nesjech wil dus eigenlijk zeggen iets, dat men van eens anders vermogen afneemt. Tarbiet komt van rabah, dat vermeerderen betekent, dus men vermeerdert zijn eigen vermogen.

In de Talmud wordt een onderscheid gemaakt tussen beide woorden, welke echter voor het hier te behandelen onderwerp van geen betekenis is. Beide woorden worden vertaald met rente.

Op de vraag, wat onder rente verstaan moet worden, antwoordt de Misjnah het volgende:

(Baba Mezi 'a' V. 1) „Wat is rente?

„Rente is het volgende: indien men één sela' ¹⁾ uitleend en daarvoor vijf denaren ²⁾ terug ontvangt; of „twee se 'a' ²⁾ tarwe uitleent en daarvoor drie terug ontvangt; dit is verboden, omdat men iets van eens anders „vermogen afneemt”.

Dit behoeft geen nadere toelichting.

In de Misjnah wordt de volgende vraag gesteld:

(Baba Mezi 'a' V. 1) „Wat wordt verstaan onder „rente nemen van vruchten?”

Deze vraag wordt met het volgende voorbeeld beantwoord:

(Baba Mezi 'a' V. 1) „Iemand koopt (op levering) „van een ander tarwe tegen de prijs van één gouden „denar per Kor ³⁾; (terwijl hij de koopsom direct be„taalt) ⁴⁾ terwijl dit ook de marktprijs is; indien nu later „(op het moment van de levering) de prijs gestegen is „tot dertig zilveren denaren, zegt de koper tot de verko„per: „geef mij mijn tarwe, want die wil ik verkopen en „voor de opbrengst daarvan wijn inkopen”; de verkoper „antwoordt: „de tarwe koop ik voor 30 zilveren denaren „en U hebt van mij voor dit bedrag wijn te vorderen”. „terwijl hij geen wijn bezit.”

Dit betekent het volgende:

A verkoopt aan B een hoeveelheid graan voor Fl 25.— welk bedrag B direct betaalt, terwijl hij het graan bijv. pas na 3 maanden ontvangt. Na drie maanden is de prijs gestegen tot Fl 30.—.

¹⁾ Een sela' is een munt, die 4 denaren bevat, één gouden denar is 24 zilveren denaren, in sommige gevallen (o.a. hier) 25.

²⁾ Inhoudsmaat.

³⁾ Inhoudsmaat.

⁴⁾ Het tussen ( ) geplaatste zijn verklaringen van den schrijver dezes.

B zegt nu tot A: „Lever mij het graan, want dit wil ik verkopen en voor Fl 30.— wijn kopen.”

A antwoordt nu, dat hij het graan van B koopt, dit betekent dus: zelf houdt, en dat B dan van hem voor een bedrag van Fl 30.— wijn te vorderen heeft. A bezit echter geen wijn.

Er is hier aangenomen, dat de prijs van de wijn niet gestegen is en B wil dus op deze manier zijn winst consolideren.

In de Talmud volgt nu een uitgebreide bespreking van deze Misjnah. Hier worden slechts die gedeelten weergegeven, die voor dit artikel van belang zijn.

„Iemand koopt (op levering) tarwe voor één gouden denar per Kor, (en betaalt de koopsom contant) terwijl „dit ook de marktprijs is”.

Dit is geoorloofd, d.w.z. hij zondigt niet tegen het verbod van het nemen van rente, omdat op een andere plaats staat:

(Baba Mezi 'A' V 7.) „Men mag geen vruchten (op „levering) verkopen, alvorens de marktprijs is vastgesteld; is deze eenmaal vastgesteld, dan is het geoorloofd „te verkopen, want indien de verkoper (op het moment „van het sluiten van de transactie) geen vruchten bezit, „kan hij deze overal tegen marktprijs inkopen.”

Zij dit nog eens nader toegelicht.

Stel iemand koopt goederen op levering, terwijl hij de koopsom direct betaalt. Voordat de leveringstermijn is aangebroken, stijgt de prijs der goederen. Men zou nu kunnen redeneren, dat de koper na het verstrijken van die termijn meer van den verkoper ontvangt, dan hij deze op het moment van het sluiten van de transactie gegeven heeft; dit zou als rente gekwalificeerd kunnen worden (zie boven) en hiermede zou de transactie verboden zijn.

Het prijsverschil wordt echter niet als rente beschouwd, omdat de verkoper zich op het moment van het sluiten van de verkoop overal tegen de marktprijs heeft kunnen dekken.

Hier baseert men zich dus voor het bepalen van het al of niet aanwezig zijn van rente op de vervangingswaarde op het moment van het sluiten van de transactie.

„Stijgt de prijs van de tarwe en zegt de koper tot de „verkoper: „geef mij mijn tarwe”

en de verkoper doet dit, dan is de transactie geoorloofd op grond van Baba Mezi 'a' V. 7.

Komen ze echter overeen, dat de verkoper voor het hogere bedrag wijn zal leveren, terwijl deze geen wijn bezit, dan is de transactie verboden, omdat de koper den verkoper geen geld heeft gegeven, zodat de laatste zich niet kan dekken door wijn in te kopen.

(Aangenomen wordt hier, dat de verkoper de tarwe niet verkoopt).

Deze redenering berust op de volgende uitspraken:

(Baba Mezi 'a' Fol 63a) Rabbi Osja'ah zegt: „wanneer „iemand van zijn naaste één maneh ¹⁾ te vorderen heeft „en naar zijn schuur gaat en tot hem zegt: „geef mij mijn „geld, want ik wil daarvoor tarwe kopen” en deze antwoordt hem: „ik heb tarwe, die ik geven wil, ga, reken „deze tegen de huidige marktprijs om,” „later als de „kooptijd van de tarwe aanbreekt, zegt hij tot hem: „geef „mij mijn tarwe, want ik wil deze verkopen en voor de „opbrengst daarvan wijn kopen” en deze antwoordt hem: „ik heb wijn, die ik U geven wil, ga, reken, deze om tegen „de huidige marktprijs” .....

„..... Dit is, indien de verkoper deze goederen bezit „geoorloofd, indien hij deze niet bezit, verboden.

Hieruit blijkt, dat het bezit van de goederen op het moment van het sluiten van de transactie door de verkoper noodzakelijk is, wil de transactie geoorloofd zijn.

(Baba Mezi 'a' fol 63b) „Raba zegt: omdat Rabbi Jan- „nai gezegd heeft, dat er geen onderscheid bestaat tussen „de vruchten zelf en hun prijs, zeggen wij ook, dat er „geen onderscheid bestaat tussen de prijs en de vruchten „zelf. Men mag dus op grond van de marktprijs een af- „faire op levering afsluiten, ook indien de verkoper geen „vruchten bezit (maar het geld direct ontvangen heeft).”

Er volgt hierop nog een debat, dat hier niet wordt weergegeven, daar de mening van Raba tenslotte wordt aangenomen. Geld en goederen representeren elkaar dus.

Hiermede zijn dus de gronden van de Misjnah aangegeven. Resumerend blijkt dus, dat het moment van de ruil als grondslag dient voor de beoordeling van het al of niet aanwezig zijn van rente en vervolgens, dat de verkoper de goederen, of althans de waarde in geld op het moment van de ruil moet bezitten.

A la baisse speculeren is dus niet mogelijk.

* * *

Om de consequenties van de voorgaande redenering goed te kunnen overzien, wordt deze op de volgende voorbeelden toegepast:

1e. Iemand verkoopt op 1 Januari een zekere hoeveelheid goederen voor Fl 100.—, te leveren per 1 Maart d.a.v., terwijl de koper de prijs op 1 Januari betaalt. De verkoper kan dus op laatstgenoemde datum de goederen tegen marktprijs inkopen.

Stel vervolgens, dat de prijs stijgt tot f 110.— op 1 Februari en tot f 120.— op 1 Maart. Omdat de verkoper zich op 1 Januari kon dekken, is het verschil $\bar{a}$ f 20.— geen rente. Zou de koper echter de koopprijs $\bar{a}$ f 100.— op 1 Februari betalen, dan zou de transactie volgens bovenstaande redenering verboden zijn, omdat den koper den verkoper op 1 Februari f 100.— geeft en op 1 Maart een waarde van f 120.— daarvoor terugontvangt, hetgeen rente is. (zie boven).

Hieruit blijkt dus, dat in de Talmud als grondslag voor het bepalen van het al of niet aanwezig zijn van rente de vervangingswaarde op het moment van de ruil dient.

2e. Iemand verkoopt op 1 Februari goederen voor f 90.— die hem f 100.— gekost hebben. De koper betaalt de koopsom op deze datum, de goederen worden echter op 1 Maart geleverd, op welke datum de prijs ook f 90.— is. Baseert men zich nu op de historische uitgaafprijs (deze is f 100.—), dan ontvangt de verkoper op 1 Februari f 90.— en geeft op 1 Maart een waarde van f 100.— terug. Hiermede zou de transactie verboden zijn op grond van het renteverbod. Men baseert zich echter op de prijs van 1 Februari, de vervangingswaarde op het moment van de ruil en permitteert de transactie.

Hieruit blijkt dus, dat de Talmud de historische uitgaafprijs verwerpt.

* * *

De onderhavige kwestie is slechts besproken, voor zover deze in de Talmud behandeld wordt. Het standpunt, dat de latere geleerden (bijv. Maimonides, Jozef Karo e.d.) innemen, moet hier wegens de grote uitgebreidheid onbesproken blijven.

J. VAZ DIAS Jr.

¹⁾ een munt.